

Naročna mesečno
25 Din. za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 120 Din, za
inozemstvo 140 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/II

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

Cek. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inserate;
Sarajevo št. 7563,
Zagreb št. 39.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopinar-
jeva 6, telefon 2992

SCODENEC

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Gospodarska kriza

Ko smo lani na tem mestu pisali o velikem newyorškem borzem polomu meseca oktobra, smo tudi podali prognozo, da bo tem velikim polomom sledila čez več al' manj časa občutna kriza na denarnih in blagovnih tržiščih Evrope. Videli smo kasneje, kako se je v velikih finančnih centrih zniževala obrestna mera in dosegla že dolgo časa nezapaženo nizko mero. Cene na blagovnih tržiščih so nazadovale, zlasti pa za sirovine in kmetijske proizvode. Istočasno pri tem nazadovanju cen pa smo morali ugotoviti, da cene industrijskih proizvodov niso padale tako močno kakor cene agrarnih proizvodov. To razmerje se je vedno bolj slabšalo v škodo agrarnih proizvodov in privelo do sedanja občutne krize.

Predvsem je v tej krizi prizadeto naše kmetijstvo. Kultura žita, ki je bila prej v naših krajih malo rentabilna in zaradi konkurenco Vojvodine skoro obsojena na smrt, je postala popolnoma nerentabilna, kajti cene so danes dalč izpod produkcijskih stroškov. Prehod, ki mo ga že zdavnaj nasvetovali k sadjarstvu in živinoreji, je postal še bolj nujna potreba. Splošno lahko smatramo, da je sedaj agrarna kriza postala najobčutnejša. V jeseni, ko se vnovčujejo kmetijski pridelki, dosegla kmeti s svoje proizvode le prav nizke cene, na drugi strani pa je povpraševanje ravno radi svetovne krize vedno manjše in kmet danes ne more prodajati svojih pridelkov tudi po nižjih cenah ne. Poročila, ki nam prihajajo o sejmih z deželi, potrjujejo to dejstvo. Kmetije ne morejo niti za mal denar prodati svojih pridelkov in razumljivo je, da danes kmeti ni tisti odjemalec, kakor je še bil pred letom dni. To čutijo vsi trgovci in obrtniki, na deželi, pri katerih kmeti skoro ničesar več ne kupuje, pa tudi trgovina v mestih in industrija morata ugotoviti, da je bil na vse zadnje njih glavni in najvažnejši odjemalec kmet, katerega kupna moč pa je izredno padla.

Tudi na denarnem trgu se pozna vpliv kmetijske krize. Hranilne vloge podeželskih hranilnic in regulativnih hranilnic se letos ne zvišujejo tako kakor prejšnja leta. Dotok hranilnih vlog je skoraj popolnoma izostal, nasprotne pa kmetijte potrebuje vedno več denarja, in morajo načenjati svoje prihranke. Poročila z deželi vedo povedati, da je kmetskemu stanu danes izredno težko plačevati davke. Saj ne more prodati svojih pridelkov. Zato bi bilo umestno, da se našemu kmetskemu stanu dajo ugodnejši plačilni pogoji za plačevanje davkov ali pa, da se jim plačilo za nekaj časa odloži.

Rekli smo že, da tudi trgovina čuti vedno bolj padanje odjemalca. Predvsem opaža to trgovec na deželi, pa tudi njegov mestni tovaršni dosti na boljšem, kajti kriza se začenja poznati tudi pri obrtništvu in pri delavstvu, torej pri meščanih.

Najtežji pa so danes gotovo časi za našega delavcev. Iz raznih krajov dežele prihajajo poročila o še vedno trajajočih redukcijah delavstva. Rudarski krajci že itak trpe radi pomanjkanja naročil pri premogovnikih. Lesna industrija je omejila svoje obrate in odpustila na stotine delavcev. Podobna poročila prihajajo tudi iz drugih tovarn. Vrše se redukcije delavstva, znižujejo se jim plače, toda ničesar nismo čuli o znižanju plač predobro plačilnih vodilnih osebnosti v industrijskih podjetjih. Ravnateljev doslej tudi še niso odpuščali. Mislimo, da bi se kakemu ravnatelju s 10.000, 20.000 ali 30.000 Din mesečne plače manj poznalo, če mu odbijejo kak tisočak od plače, kakor pa, da mora za to, da je njegova plača neokrnjena, iti na cesto delavec-siromak, ponavadi s številno družino. Tu bi bile potrebne redukcije.

V inozemskih listih čitamo o prizadevanju, da se znižajo cene industrijskih izdelkov. Že v članku »Nova pota naše agrarne politike« smo poudarjali potrebo tega zniževanja, ker je jasno, da ne gre na umeten način zniževati cene kmetijskih proizvodov, kar morajo na vse zadnje plačati drugi stanovi-konsumenti. Samo sladkorni kartel vleče v naši državi milijone in milijone dobičkov, pa vendar ne znižuje cen. Tu bi bili umestni energični ukrepi naše vlade proti kartelom, da se na ta način dosežejo potrebna znižanja cen važnih proizvodov. Znižanje cen pa je tudi gospodarskega pomena, ker pomeni povečanje prometa in s tem tudi v veliki meri dobičkanosti. Mislimo, da bi se konsum marsikaterih predmetov lahko znižal, če bi se primerno znižale tudi cene.

Se veliko drugih ukrepov je, ki bi jih moral izvesti, mislimo pa, da bo izpolnjena ena najvažnejših nalog, če se omeje dobički kartelov sedaj v težkih časih. Ravno v teh težkih časih preživlja naš sedanj gospodarski sistem preluskajoč in sedaj so še bolj občutne socialne neenakosti, ki se sicer v dobrih časih ne opažajo tako zelo.

600 bank propadlo

New York, 21. novembra. Ž. V poslednjih 24 urah se je zatvorilo 8 newyorških bank. S tem se je število zaprtih bank povisalo na 84. V poslednjih 8 mesecih je propadlo nič manj, kakor 600 bank. Vzrok je slabo ameriško kmetijstvo.

Fašizem v boju z gospod. krizo

Vsi glavni špekulantji po italijskih borzah zaprti — Radikalni predpisi za varčevanje

Rim, 20. nov. x. Svetovno časopisje je spredelo italijske naredbe, s katerimi so se znižale plače vsem državnim uradnikom in nastavljenem v zadrugah, ki jih država kontroliira, z nekim zadovoljstvom, češ, že bo fašizem imel opravka s težavnimi na znotorj, bo njegovo delovanje na zunaj onemogočeno. Program varčevanja, ki ga hoče fašizem izvesti, se smatra kot dokaz za to, da je na gospodarskem polju dovedel v kritično zagato. Najčlovek misli kar hoče o fašizmu, — o njegovi zunanjih politiki bodo priznanja zelo redka — priznani so mu mora, da se je spravil z velikim pogonom na rešitev gospodarske krize. Fašistična država je v tem pogledu dala vrgled narsikateri drugi, ki se tudi bori z gospodarskimi težavnimi, a se boji storili korake, ki zahtevajo žrteve.

Prvič, odkar obstaja fašistični režim v Italiji, je državna blagajna izkazala samo v prvih 4 mesecih tekočega proračunskega leta (od 1. aprila do 1. avgusta) čisti primanjkljaj 729 milijonov lir (1. okrog 2 milijard dinarjev). Najbrže niso podatki finančnega ministrstva za nadaljnje mesecne nič manj razveseljivi. Fašistična vlada se je torej spričo grozčega gospodarskega poloma odločila za zelo ostre, naravnost radikalne korake.

V prvi vrsti, in to je značilno, se je država

odločila, da odneha od nadaljnega navijanja davkov, ker je spredela, da bi narod brezmena ne morega več nositi. Nadalje je revidirala svoje državne izdatke in predpisala strogi varčevalni program po vseh svojih obratih, razen v poslovki za javna dela in za oboroževanje. Prednja informacija je popolnoma verodostojna, ker prihaja iz necopreklicivega prvega vira. Sekira je torej podla po uradniških plačah in uradniških pokojninah, državnih dokladah za družine itd. Vse plače bodo znižane za 12%, za plače nad 40.000 (100.000 Din) pa 25 odstotkov. Samo častništvo je zaenkrat še izvesto.

Drugi korak italijske vlade je naperjen proti navijanju cen. Cene morajo pasti. Tudi v industriji in v trgovini se bodo morale znižati plače in spraviti na predvojni nivo, ker to je predpogoj za padanje cen vsem drugim pridelkom. Država bo dala dober zgled s tem, da bo znižala prevozne cene po železnicah, cene monopolnih pridelkov ter nalo pričinila na vse gospodarske institucije, da ji sledijo.

Italijanska država je izdala za svojih 60.000 državnih uradnikov, 160.000 železniških nastavljenec, 30.000 poštnih uradnikov, 25.000 uradnikov drž. monopolov in 160.000 državnih občinskih uslužbenec letno 9 milijard lir, to se pravi eno tretjino vseh

državnih izdatkov. Država si bo prihranila celih 2.200 milijonov lir (5 milijard Din).

Nadzadnje se je fašistična vlada spravila nad vse špekulantje po denarnih in blagovnih borzah, ki delajo na to, da bi vrednost lire padla in da bi cene blagu zdržale na doseganjem višini. Vlada je dala glavne špekulantne potoviti in pozpreti. Med njimi se nahaja tudi glavni borzni agent milanske borze dr. Cesare Griffa. Večina je bila poslana na otroke.

Iz prednjega se razvidi, da se vrši v Italiji zelo združen proces gospodarskega razširjevanja in da je država podvzela zelo pogumno akcijo, da se enkrat kralj krog, v katerem se narodno gospodarstvo suče, prodre in da se omogoči padanje cenam.

V gospodarskih krogih, ki niso sicer prav nič načljenjeni fašistični režimu, se opaža nepritrjeno zadovoljstvo. Tudi italijski kmet je sprejet nivo, da mu davek ne bo zvišan, z odkritim zadovoljstvom. Samo temu se nekateri čudijo, zakaj Italija, ki sicer v mednarodnem svetu toliko agitira za razočirel, ni imela poguma razbremeniti tudi svoj velikanski proračun za vojsko in mornarico.

Milan, 20. nov. x. Policija je danes vdrla v poslopje državne borze in napravila strogo preiskavo. Aretirani špekulantji so bili odvedeni ter bodo predani sodišču v nadaljnji postopek.

Odporni radi znižanja plač

Ogorčenie, ker so le milici ostale celotne plače

Rim, 21. novembra. Ž. Znižanju plač državnim uradnikom je sledilo znižanje plač nameščencem bank, tovarin in tako dalje. Tem uradnikom se bodo znižale plače za 12 do 15%. Ta odlok je izviral med italijskim uradništvom, ki je itak že slabo plačano, silen odpor. Največje gorčenje je izvralo dejstvo, da so ostale neizpremnenje plače edino le fašistični milici, to je, da se fašistični milici vzdržuje na račun italijskega uradništva. Deficit v državnem proračunu je vedno večji. Dohodki iz davkov so znatno padli. Sedaj so padli tudi vrednostni papirji za 4%, kar predstavlja nad milijardo izgube za italijsko gospodarstvo.

Spolj je v italijskem gospodarstvu zavila-

dala velika desorganizacija. Italijanska industrija težko konkurira na svetovnem trgu tujim industrijam, ki skušajo prodajati svoje predmete za vsako ceno.

Kak efekt bo imelo to znižanje plač, se še ne da reči. Vsekakor predstavlja ta korak izreden poizkus. Znižanje plač še bolj znižuje kupno moč italijskega uradništva, ki je že itak padla. Zdi se, da je fašistični režim izgubil zaupanje gospodarskih krogov, ki so ga več let držali na površju. Na vsak način je fašistična vlada pred velikim problemom, ki ga bo težko rešila, če ne najde brezpočne podpore celokupnega prebivalstva.

Prve Otonove politične izjave

Intervju »Matinovega« urenika

Pariz, 21. nov. Ž. V »Matinu« objavlja Jules Sauerwein, ki je prisostval včerajnji slovensnosti na dvoru Steenokerzeel svoj intervju z Otonom Habsburgom, ki je obenem prvi intervju za javnost. Oton je izjavil, da bi se po predlogu modrega Apolonija restavracija Habsburžanov imela izvršiti na pristanek inozemstva in tuzemstva. Dejal je:

»Moja vrtnitev bi se imela izvršiti v pomirljivem in krščanskem duhu v eno ali obe glavni mestni. Po informacijah, ki sem jih dobil,« pravi Oton,

zsmatram, da je večina Madjarske in Avstrije proti meni neprijateljsko razpoložena. Svojo pravico bom še takrat uporabil, ko bom s svojo navzočnostjo mogel pomagati državam, ki so v tako težavnem položaju. Cela Evropa je ogrožena z raznimi nevarnostmi. Anschluss bo dovedel s seboj tudi težek konflikt, ki bo započel izginjanje Avstrie. Hočem reprezentirati tradicije reda in miru na politično-socialnem polju.«

Snovanje nove avstrijske vlade

Sestava vlade bo na brže poverjena krščanskim socialcem

Dunaj, 21. novembra. kk. Pogajanja, ki so se vrsila danes na Dunaju med krščanskimi socialisti in Schobrovim blokom, so imela ta pozitiven uspeh, da je Schobrov blok izjavil, da je pripravljen osnovati s krščanskimi socialisti večino v narodnem svetu. Schobrov blok je obenem izjavil, da ne priznava legalnosti sedanja vlade in označil kot svojo skrajno koncesijo, da je bila sedanja vlada določena zato, da izvede nove volitve, da je pa po izidu volitev zgubila eksistenco pravice. Nadaljnje pogajanja med krščanskimi socialisti in Schobrom se niso dogovorila. V prvi vrsti bo šlo sedaj najbrže za to, da vleda predloži zveznemu predsedniku Miklusu mnjenje strank.

O pogajanjih krščanskih socialistov s Heimatblokom se doznavata, da je Heimatblok izjavil, da

je načelno pripravljen, vstopiti v vladno večino in pri tem izrazil željo, da bi bil v vladu zastopan po svojih zastopnikih. Uspeh dosedanjih razgovorov označujejo v parlamentarnih krogih kot zelo skromen. Glavne točke so se dosedaj krščanski socialisti izogibali. Izjavili so sopogodbenikom, da vztrajajo pri tem, da ostane zvezni kancler Vaugoin, ravno to pa je odločilno vprašanje. Po splošnem mnenju, bi mogel Vaugoin sestaviti samo manjšinsko vlado, ki bi v načelni skupini slučajno razpolagala v parlamentu s 74 glasovi. Upanje, da bi ta vlad mogla izsliti večino, pa je le majhno. Bolj verjetno je, da bo Miklas po razgovoru z zastopniki strank in vlade po predlogu vlade same moral imenovati novo vlado. Kot precej verjetno se širi domneva, da bo Miklas poveril sestavo nove vlade kakemu krščanskemu socialnemu zastopniku z deželi.

Naša zvezna vlada bo na brže poverjena krščanskim socialistom.

Austrijsko-nemška carinska unija

Dunaj, 21. nov. kk. Na Dunaju je bilo zborovanje tako zvane austrijsko-nemške delovne skupnosti in nemško-avstrijske delovne skupnosti, katerega so se udeležili merodajni poslanici in voditelji javnega življenja iz obeh držav. V soglasno sprejeti resoluciji se je označila kot najvažnejša nalogi obeh parlamentov za prihodnje leto, da se izvrši carinska unija. Trgovinska pogodba med Avstrijo in Nemčijo, osnovana na načelu največjih ugodnosti, ne more nikdar dovesti do zadovoljive rešitve trgovsko-političnega razmerja med Avstrijo in Nemčijo.

Se veliko drugih ukrepov je, ki bi jih moral izvesti, mislimo pa, da bo izpolnjena ena najvažnejših nalog, če se omeje dobički kartelov sedaj v težkih časih. Ravno v teh težkih časih preživlja naš sedanj gospodarski sistem preluskajoč in sedaj so še bolj občutne socialne neenakosti, ki se sicer v dobrih časih ne opažajo tako zelo.

Nemčija bo proglašila moratorij?

Francoski in ameriški komentarji k Curtiusovemu govoru

Pariz, 21. nov. kk. »Journal« pravi, da je bil včerajni govor dr. Curtiusa velika politična senzacija. Radikalna »République« vidi v tem govoru zacetek velepomembne mednarodske debate. »Echo de Paris« smatra ta govor za zadosten, da razbije usode iluzije Briandove o Nemčiji. Za ta govor se je treba dr. Curtiusa zahvaliti; njegov govor ni nič drugega kakor izbruh dolgo zadovoljive zvezne je

Zakon o umetnih sladilih

Belgrad, 21. nov. AA. Nj. Vel. kralj je na predlog ministra za socialno politiko in narodno zdravje po zaslivanju predsednika ministrskega sveta podpisal in proglašil zakon o prometu in kontroli z umetnimi sladili.

Umetna sladila.

§ 1. Za umetna sladila se smatrajo vse kemikalijski proizvodi, ki imajo sladilno moč večjo od sladilne moči sladkorja (Saharoz).

Promet.

§ 2. Zabranjuje se obrtno proizvajanje umetnih sladil kot živiljenskih potrebščin in njihova prodaja.

§ 3. Ta prepoved se ne nanaša na zdravnike in higijenske predmete, ki jih izdelujejo lekarnarji za bolnike, bolnišnice in zdravilišča. Izjemoma more minister za socialno politiko oziroma bana na predlog prvočasne splošne upravne oblasti dati dovoljenje tudi obrtnikom, ki pripravljajo umetna sladila za bolnike in bolnišnice.

§ 4. Umetna sladila lahko uvažajo lekarnarji in trgovine z zdravili (drogerije) na debelo, ki ne oskrbuje neposredno konsumente. Trgovine z zdravili na debelo lahko prodajajo umetna sladila samo lekarni in onim obrtniku, ki imajo dovoljenje od ministristva za socialno politiko in narodno zdravje odnosno od bana. Lekarnarji so poslušani oddajati umetna sladila neposredno konsumentom izključno samo na zdravniške recepte, in onim obrtnikom, ki imajo dovoljenje od ministristva za socialno politiko in narodno zdravje ali pa od bana.

§ 5. Lekarne in trgovine z zdravili in obrtniki morajo voditi redno knjige o uvoženih, kupljenih, prodanih odnosno konsumiranih količinah umetnih sladil.

Nadzorstvo in organi nadzorstva.

§ 6. Nadzorstvo nad prometom z umetnimi sladili in trgovinah z zdravili in lekarnah vrši minister za socialno politiko in narodno zdravje odnosno ban. Nadzorstvo nad uporabljenimi umetnimi sladili v obrti, omenjenih v § 3. tega zakona, bo vršila prvočasna občna uprava po svojih organih s podporo higijenskih zavodov ali ustanov.

Pooblastila.

§ 7. Minister za socialno politiko in narodno zdravje bo sporazumno z ministrom trgovine in industrije, z ministrom poljedelstva, z ministrom notranjih zadev in ministrom za gradnje predpisal pravilnik o tem, katerem stvari naj se smatrajo za umetna sladila, kakor tudi določil podrobne odredbe za promet in nadzor nad umetnimi sladili in njihovo uporabo.

Prehodne naredbe.

§ 8. Osebe in ustanove, ki so upravičene imeti zalogo in prodajati umetna sladila, so dolžne v roku treh mesecev od dne uveljavljivitega tega zakona, preurediti svoje poslovanje po odredbah tega zakona.

Kazni.

§ 9. Kdor prekrši odredbe tega zakona, če ni storil s tem obenem tudi kaznivega dejanja, ki se kaznuje po kazenskem ali kakem drugem zakonu, se kaznuje z zaporom do mesec dñi ali pa z denarno globo do 10.000 Din. v hujih primerih pa z obema kaznima, glede na to, ali je bilo dejanje ponavljano, osti je dalj čas trajalo, ali je storilne dejanja imel objektisti, in glede na druge okolnosti, v katerih je bilo dejanje storjeno. Sodba se more izreči tudi z zaplemba predmetov ter odrediti po okoliščinah uničenje ali pa prodaja blaga ter da se mora razsodba objaviti na streške obsojenca. Kazen izreče prvočasna občna občna uprava.

§ 10. Denarna kazen, kakor tudi denar, ki se dobi s prodajo zaplenjenih predmetov, se odda drž. Hipotekarni banki v sanitetni fond.

Sklepne odredbe.

§ 11. Ukinja se zakon o monopolu umetnih sladil z dne 17. julija 1917, ki je s členom 54 finančnega zakona za 1920-21 proračunskega leta razširjen na vso kraljevino Jugoslavijo skupno z vsemi izpremembami in dopolnitvami in čigar veljavje je podaljšana s členom 56 zakona o podaljšani veljavni odredbi dotedanjega finančnega zakona z dne 31. julija 1929.

§ 12. Kršenje zakona o monopolu umetnih sladil, storjeno pred uveljavljivito tega zakona, se bo obravnavalo po odredbah, ki so bile v veljavni pred tem zakonom.

§ 13. Ta zakon dobi veljavno 30 dni po objavi službenih novinah.

Red Jugoslovanske krone

Belgrad, 21. nov. AA. Nj. Vel. kralj je na predlog predsednika ministrskega sveta in ministra notranjih zadev na podlagi člena 5 zakona o redih in kolajnah predpisal in proglašil zakon o izpremembah in dopolnitvah zakona o redu Jugoslovenske krone. Izpremeni se § 3. tega zakona, ki predpisuje obliko, opis in mere reda in trakov.

Zakon o evangeliski cerkvi

Belgrad, 21. nov. AA. Nj. Vel. kralj je na predlog ministra pravde po zaslivanju predsednika ministrskega sveta predpisal in proglašil ustanovne določbe nemške evangeliske krščanske cerkve avgustinske veroizpovedi v kraljevinu Jugoslavijo. Te določbe vsebujejo deset poglavij in sicer: osnovna načela, cerkvene občine, seniorat, cerkev, sinode, cerkvene sole, upravo glede posestev, cerkvene fonde, cerkveno sodišče in končne odredbe.

Zdravniki na šolah

Belgrad, 21. nov. AA. Po členu 6. zakona o zdravstveni zaščiti učencev morajo biti zdravniki, ki opravljajo službo v šolah, specijalisti za šolsko higijeno, če jim je to edin posel, če pa jim je to posiranski posel, morajo prej napraviti tromesečni tečaj za šolsko higijeno na centralnem higijenskem zavodu ali šoli narodnega zdravja. Radi tega je minister za pravstvo, da se na šolah smejo nastaviti samo zdravniki s kvalifikacijo po odredbah čl. 6. zak. o zdravstveni zaščiti učencev.

Gradnja Jadranske proge

Kotor, 21. novembra. Ž. Posebna komisija bo proučila izhod proge na Kotor. Obenem bo proučila kod naj bi šla proga od Peči preko Kolašina na Podgorico. Prihodnje leto se bo namreč začelo s pripravljalnimi deli te proge.

Ladja v nevarnosti

Split, 21. nov. Ž. Tovorna ladja »Ljubica«, češ lastnik je Matković, bi se bila skoraj potopila z velikim tovorom cementa in lesa, namenjenega za neko afriško pristanišče, in sicer med Splitom in Šibenikom. Na ladjinem dnu je namreč nastala odprtina, v katero je drla voda. Posadka se je trudila luknjo zamašiti. Ladja sama pa je krenila proti obali. Ladji se je posrečilo kriti k obali in tovor rešiti. Predno se bo ladja uporabljala za nadaljni tovorni promet, jo bodo strokovnjaki temeljito popravili.

Španiji grozi tudi gospod. polom

Vlada ne more ustaviti padanja valute — Železno zobovje gospod. zakonov

Barcelona, 20. nov. (Od našega poročevalca.) »Il Travajoc« poroča, da se je zglašila pri kralju Alfonsu delegacija gospodarstvenikov s prošnjo, naj takoj ukrene vse kar je v njegovih močeh, da prepreči gospodarsko katastrofo Španije. Isto vest je prinesel tudi »El Soler«, tako da je klub previdnosti s katero mora človek čital španske liste, zelo verjetno, da poskušajo gospodarski krogi napraviti pristek na vlado, da ali radikalno poseže v špansko gospodarstvo ali pa prepusi to nalogo drugi vladi, ki ji bo kos.

Najugodnejši gospodarski položaj je bil v Španiji leta 1927, takrat ko je diktatura stala na višku svojih uspehov. Diktatura položaja na izbrala ter se je rajši vrgla v avanturistične denarne operacije na zunaj. Tako je ustvarila svojo špansko izvozno banko, ki je povzročila pri drugih inozemskeh zavodih nezaupanje in jih dovedla do usodenega sklepa, da hočejo prepustiti Španijo, naj se rešuje s svojimi lastnimi sredstvi. Istočasno je diktatura dovolila posojilo Argentiniji iz čisto zunanjopolitičnih ozirov. V tem trenutku je začel denar padati po vseh inozemskeh borzah. Veliko bank, ki so pričakovalo stabilizacijo, je skrahiralo zaporedoma in na Španijo je legel oblak nezaupanja. Od tistih dob naprej je peseta vedno bolj padala, tuji so potegovali svoj denar nazaj, odpovedovali kredite, narod sam je po-

stal preplašen in nezaupljiv, ker ni imel nobenega vpogleda v vodstvo državnih finanč. Poleg so pršeli nemiri v armadi, dijaški izgredi, politični komploti, ki so razkrojili, kar je še ostalo od ugleda diktatorjev.

Junija leta 1930 je diktatura hotela rešiti kar se je že dalo. Imenovala je komisijo, ki naj preide varanke padanja valute, vlada sama pa je kupila vse pesete, katere so ponujali po vseh borzah, samo da bi preprečila nadaljnje padanje. To ni uspelo. Diktatura je potem razpisala prisilno posojilo v višini 350 milijonov peset (okrog 2 milijardi dinarjev takrat) s 7 odstotnimi obresti. Tudi to ni uspelo, denar je neprestano bežal preko meje. Diktatura je stala pred prazno blagajno in je odložila orožje.

Nova vlada, koje neodločenost je postala legendarna, je pustila vprašanje pri miru dokler meseca avgusta t. l. španska valuta zopet ni začela padati. Finančni minister je odstopil sredi velike panike. Prvi korak novega finančnega ministra je bil, da je posiljal na vse velike državne banke v Evropi posebno delegacijo z načrtom, da inozemstvo preprečajo, da Španija nima namena nacionalizirati narodnega gospodarstva (ustanovitev španske izvozne banke) dokler mesec avgusta t. l. ni prišel sunek, ki je strmolglavil vrednost pesete za celo polovico.

Sredi največje panike je finančni minister odstopil. Njegov naslednik Weiss je smatral za najnajvečje, poslati k vsem velikim inozemskeim državnim bankam posebno deputacijo, ki jih je zagotovila, da Španija ne mara nacionalizirati narodnega gospodarstva in da je inozemski denar popolnoma varen pred takimi možnostmi. Uspeh te misije je bil zelo omejen, ker je inozemstvo posodilo Španiji samo 50 milijonov peset (pol milijarde dinarjev), ki ne zadostujejo za ozdravitev položaja.

Finančni minister se je opravičeval nedavno, da se kažejo posledice njegove akcije zelo počasi in stopoma, a priznal je, da inozemstvo pričakuje še drugih ukrepov, ki pa morajo imeti sankcijo španskega parlamenta. Ker je iz političnih razlogov vlada generala Berenguerja volitve potisnila v mesec marec prihodnjega leta, in ker je na drugi strani neizpodbitno, da bo denar dodeljal bolj izgubljal svojo vrednost, so gospodarski krogi mnenja, da bo hitrejša rešitev postala neizogibna. Oni bi radi videli, da se stabilizacija denarja izvrši takoj, dokler je še čas, ker je zelo verjetno, da tudi bodoči parlament ne bo podprt španskim gospodarstvu napravil inozemstvu, saško uresničilo grožnje, da bo izbrisal vse obveznosti, ki jih je prevzel diktatura. Nad Španijo se zbirajo hudojure, ki ne bo moglo ostati lokalizirano na pirenejski polotok.

Predsednik vlade pozdravlja obrtnike

Belgrad, 21. nov. L. Kakor poročajo iz Kumanova, je bil tam na svečan način posvečen novi dom obrtnikov. Te posvetitve se je udeležil tudi predsednik vlade, general Peter Živković, ki je ob tej priliki imel lep govor o vlogi obrtnikov v javnem življenju. Predsednik vlade je med drugim izjavil:

»Zelo sem srčen, da se mi nudi prilika, biti pri posvetitvi tukajšnjega obrtniškega doma. Sklenil sem, da pri tej priliki obiščem te lepe naše kraje in njihovo središče Skoplje. S postavljivijo tega doma so obrtniki najbolje pokazali, kaj lahko storijo naši obrtniki, ki so se vedno odlikovali z marljivostjo, skromnostjo in poštenjem, s svojim znanjem, rodoljubjem in vestnim izvrševanjem načonalnih in državljanških dolžnosti.«

Nato je predsednik vlade še posebej pozdravil obrtnike, ker je tudi on sam obrtniški sin, zato tem bolje ve ceniti težko in naporno obrtniško delo. Nato se je vršila svečanost, tako da je prireditve v vsakem oziru izredno lepo uspela.

Honoratova zahvala

Belgrad, 21. novembra. AA. Minister za zunanje zadeve dr. Vojislav Marinković je sprejel sledenči brzjavoj iz Ljubljane:

V trenutku, ko zapuščamo vašo divno in plenitno zemljo, smatram za svojo dolžnost, da vam v svojem in imenu delegacije francoskih univerz ponovim našo vero v bodočnost Jugoslavije in našo zahvalo za veliko pažnjo, ki smo je bili deležni, kakov tudi našo vdanost vsem onim, ki delajo na bližnjem naših dveh narodov. — Honorat.

Berlin dobi komisarija

Berlin, 21. nov. kk. »Vossische Zeitung« dozna, da razmišlja berlinski višji predsednik kot nadzorstvena oblast v Berlinu namesto dosedanje mestne uprave imenovati državnega komisarja za Berlin. Računa se s tem, da bo državni komisar imenovan že začetkom prihodnjega tedna, če berlinska mesina uprava med tem ne bo odredila odločilne ukrepe za sanacijo svojih linanc. Vzrok za tak napot v višjega predsednika je deficit 90 milijonov mark v berlinskem dodatnem proračunu. Mestni občinski odborniki so do sedaj vedno odklanjali vse predloge berlinskega magistrata za zmanjšanje tega deficitu.

Potres

Belgrad, 21. nov. AA. Davi ob 3.1.43 so zabeležili potresomeri na Tašmajdanu začetek potresa v približni oddaljenosti 750 km (v Italiji). Maksimum potresa so zabeležili ob 3.3.36, v veličini 103 mikronov. Konec potresa so zabeležili ob 3.27. Potres je ponovil ob 5.05.

Sofija, 21. nov. AA. Danes so seismografi zabeležili dva večja potresa v oddaljenosti 750 km. Prvi sunek so zabeležili ob 4.2, drugi pa ob 6.06 vzhodnoevropskega časa.

Velike pocodnji v Franciji

Pariz, 21. nov. kk. V zapadni Franciji so nastale radi neprestanega deževja nove poplave. Mesto La Roche sur Yon je popolnoma odrezano od sveta. Iz tamkajšnje bolnišnice so morali bolnike in bolniščne osebje rešiti s čolni. Reke stalno narastajo. Ob zapadni obali traja sedaj tako močan vihar, da je promet na morju popolnoma onemogočen.

Drobne vesti

Belgrad, 21. nov. AA. Minister za javne gradbe je orvestil gospodarske zbornice, da morejo motorji, avtomobili in prikolice v smislu § 30 uredbe o zaščiti javnih potov poleg pnevmatičnih gum. Uporabiti tudi tako zvane polnevmatične gume.

Belgrad, 21. nov. m. Bivši češkoslovaški odpravnik poslov na našem dvoru je odpotoval na svoje novo mesto na Tirano.

Ljubljana, 21. novembra. AA. Tehnični razdelek okrajnega načelnika v Ljubljani razglasila: Prihodni pondeljek 23. t. m. se prične s popravo provizorija čez Soro v Medvodah. Most bo za premet zaprt za dobo enega tedna.

Zagreb, 21. nov. Ž. Marovska ulica se bo v znak iskrenih čuvstev do Češkoslovaške prekrstila v Masarykovo ulico. Budimpešta, 21. nov. AA. Tu je nenadoma umrl vodja Rockefellereve ustanove dr. Mihail. Njegov delokrog se je raztegljal tudi na Jugoslavijo in Romunijo.

Sredstev za čiščenje je mnogo, sigurno, blago, normalno izpraznjenje omogoča Atran-dražje. Dobivajo se v vseh lekarnah. Vsebina škatle — po 8 Din — zadostuje za 4-6 krat.

Krvavi nemiri v Madridu

Stavka trača dalje — Koncentracija vojaštva